

Politiek Journalisten in Vlaanderen: hun relatie met burgers en politici en de uitdagingen die ermee gepaard gaan

Kenza Lamot, Karolin Soontjens, Kathleen Beckers, Stefaan Walgrave, Peter Van Aelst

In dit rapport van de onderzoeksgroep M²P (Media, Middenveld & Politiek) aan de Universiteit Antwerpen onderzoeken we de relatie tussen politieke journalisten, burgers en politici, en recente uitdagingen (zoals desinformatie en intimidatie) die daarmee gepaard gaan. We gaan onder andere na hoe journalisten denken over de (on)partijdigheid van de nieuwsmedia, en welke bronnen ze gebruiken om zich te informeren over publieke opinie. Daarnaast zoomen we in op hun contacten met burgers en politici; hoe ervaren zij die? En worden journalisten soms (online) geïntimideerd?

Op deze vragen trachten we een antwoord te formuleren op basis van een online survey die we recent afnamen bij politiek journalisten in Vlaanderen. Om deze journalisten te contacteren, maakten we gebruik van de Journalistendatabank van de VVJ (Vlaamse Vereniging van Journalisten). Deze databank bevat de namen, contactgegevens, media en specialisaties van ruim 6.000 journalisten. Het gaat zowel om redacteurs als beeldjournalisten (fotografen en cameralui), van de geschreven pers (kranten en magazines) en de audiovisuele media (radio en tv), productiehuisen, persagentschappen en online nieuwsmedia. Uit deze databank werden de gegevens geselecteerd van journalisten die hebben aangegeven dat ze werken rond politieke thema's. In totaal gaven 400 journalisten aan rond dit thema te werken. Het gaat dus om een brede invulling van politiek en niet enkel om de zogenaamde 'wetstraat-journalisten'. Zij werden via email uitgenodigd om deel te nemen aan ons onderzoek. 17 emailadressen bleken niet meer in gebruik te zijn, dus kregen in praktijk 383 journalisten een uitnodiging.

De politieke journalisten wiens gegevens we via de VVJ kregen een link waarmee ze een online survey, die ongeveer 20 minuten lang was, konden invullen. 94 journalisten vulden de survey onmiddellijk in nadat ze de link op 11 oktober 2022 ontvingen of na een reminder (25 oktober en 15 november). Nadien belden we journalisten die niet hadden gereageerd op de email-invitaties op om hen te vragen om deel te nemen aan dit onderzoek (december-januari). 216 journalisten van wie het telefoonnummer beschikbaar was in de database werden telefonisch gecontacteerd. Van de journalisten die telefonisch gecontacteerd werden gaven er 68 aan niet (langer) actief te zijn als (politiek) journalist. 11 telefoonnummers waren incorrect of niet langer in gebruik. Van 73 journalisten hadden we geen telefonische gegevens beschikbaar. 148 journalisten namen uiteindelijk deel aan onze survey. Dit maakt dat de respons 47 procent bedraagt, wat vergelijkbaar is met ander onderzoek bij journalisten in België.¹

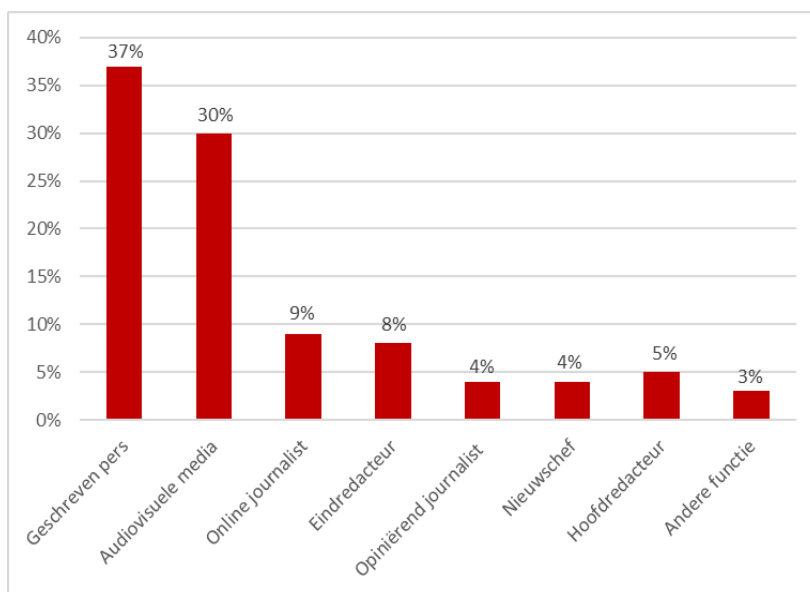
¹ Van Leuven, S., Raeymaeckers, K., Libert, M., Le Cam, F., Stroobant, J., Malcorps, S., Jacquet, A., Heinderyckx, F., De Vuyst, S. & Vanhaelewyn, B. (2019). Het profiel van de Belgische journalist in 2018. Gent: Academia Press.

Wie nam deel aan ons onderzoek?

De gemiddelde leeftijd van de deelnemende journalisten is 46 jaar – wat in lijn ligt met bevindingen van Van Leuven et al. (2019)²; zij vonden dat journalisten in België gemiddeld 48 jaar zijn. Verder blijkt slechts 21 procent van de respondenten vrouwelijke politiek journalisten te zijn, 78 procent identificeert zich als man. Sommige respondenten hebben reeds veel ervaring in het vak –met uitschieters boven de 40 jaar anciënniteit– terwijl anderen nog maar net aan de slag zijn als journalist. Gemiddeld hebben de deelnemende journalisten 20 jaar ervaring. Het merendeel van de journalisten die deelnamen aan de studie is in loondienst (77%), een minderheid is actief op zelfstandige/freelance basis (19%), en enkele respondenten zijn recent gepensioneerd (4%).

Een breed scala aan nieuwsmedia zijn vertegenwoordigd in ons onderzoek; de 124 deelnemende journalisten werken voor niet minder dan 34 verschillende nieuwsoutlets. De grootste groep werkt voor nationale kranten en de openbare omroep. Ook als we kijken naar de rol die journalisten opnemen binnen een nieuwsorganisatie, vinden we een grote diversiteit; de meeste respondenten werken voor de geschreven pers (37%) of voor audiovisuele nieuwsmedia (30%), zoals in onderstaande **Grafiek 1** te zien is. In mindere mate vulden ook online journalisten, eindredacteurs, opiniërende journalisten, nieuwschefs, en hoofdredacteurs onze vragenlijst in.

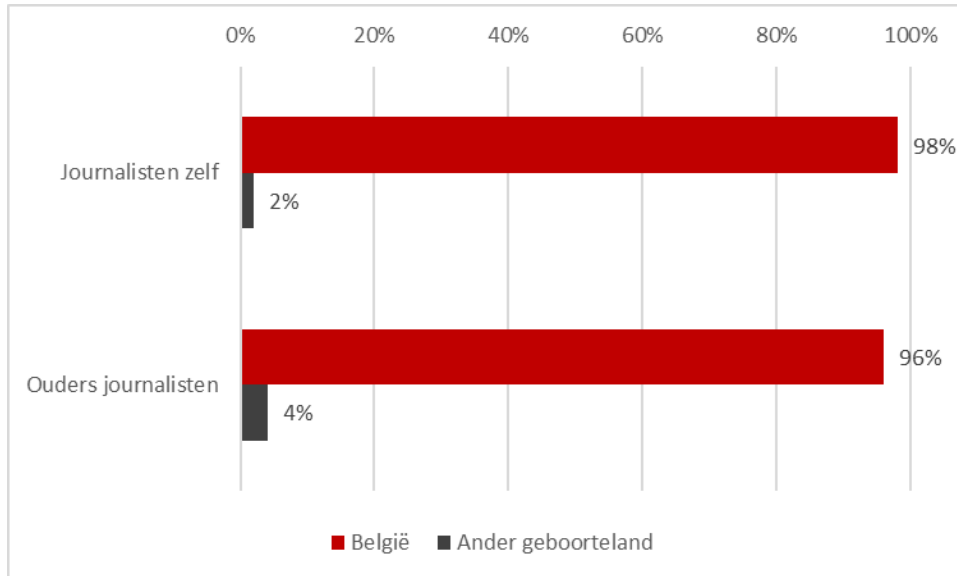
Grafiek 1. Verdeling deelnemende journalisten naar functie (N=148)

Verder stelden we in de vragenlijst een aantal vragen over de etnische achtergrond van journalisten. Concreet vroegen we journalisten naar hun geboorteland, en het geboorteland van hun ouders. **Grafiek 2** toont dat slechts 2 procent van de journalisten in een ander land geboren is geboren, in de samenleving is dat ongeveer 7 procent (resultaten gebaseerd op een recente survey bij 2,160 burgers). Ook als we naar de tweede generatie kijken, naar de ouders van journalisten, zien we dat er weinig diversiteit is; slecht 4% van de journalisten heeft ouders die in het buitenland geboren zijn (waarvan twee journalisten met ouders uit Duitsland en Nederland; slecht 3 journalisten hebben niet-Europese roots).

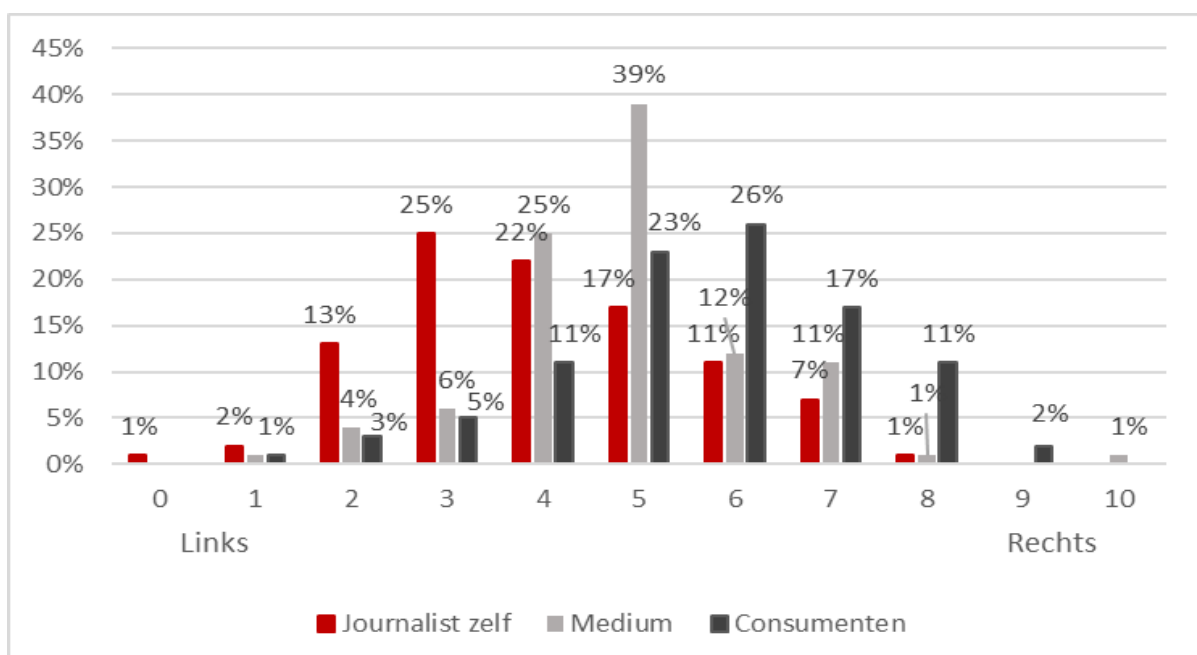
² Van Leuven, S., Raeymaeckers, K., Libert, M., Le Cam, F., Stroobant, J., Malcorps, S., ... & Vanhaelewyn, B. (2019).

Grafiek 2. Migratieroots journalisten en ouders journalisten (N=124)

We waren ook geïnteresseerd in de politieke voorkeur van de journalisten en vroegen hen waar ze zichzelf, hun medium, en hun publiek, zouden plaatsen op een klassieke ideologische links-rechtsschaal (0 = uiterst links; 10 = uiterst rechts). De resultaten staan in **Grafiek 3**. Met een gemiddelde score van 4.1 op 10 zien we dat journalisten zichzelf eerder aan de linkerkzijde van het politieke spectrum plaatsen. Hun eigen medium plaatsen ze eerder in het centrum – gemiddelde score van 4.9 op 10 – en de consumenten van hun nieuwsmedium beoordelen ze dan weer als iets rechtser – gemiddelde score van 5.7. Dit betekent dat journalisten er zich van bewust zijn dat hun publiek (iets) rechtser is dan zichzelf, wat mogelijk de kans verkleint dat ze hun eigen voorkeur zullen laten doorschemeren in hun berichtgeving. Dit blijkt bovendien geen recent verschijnsel te zijn; ook in 2006 deden we een survey met politieke journalisten, en vinden we dat ze zichzelf als linkser (gemiddelde score van 4.1) zien dan hun medium (gemiddelde score van 5.22).

Grafiek 3. Ideologische zelfplaatsing journalist, ideologische plaatsing van hun medium en de consumenten van hun medium (N=140)

Partijdigheidspercepties

In democratische samenlevingen is een zekere mate van vertrouwen in de nieuwsmedia cruciaal. Het vertrouwen in de traditionele media lijkt over het algemeen echter af te nemen de laatste jaren, al blijft dat in Vlaanderen vrij stabiel (en relatief hoog in vergelijking met andere landen)³. Zowel bij de nieuwsconsumenten –die steeds vaker naar alternatieve en sociale media grijpen om zich te informeren over de actualiteit– als bij politici –die, zo blijkt uit onderzoek, steeds vaker op gespannen voet leven met journalisten en hun kritiek op de vierde macht soms publiek uiten⁴.

Een belangrijke parameter voor dit vertrouwen in de pers, is de mate waarin nieuwsmedia als onpartijdig en objectief wordt beoordeeld door het publiek. Verschillende onderzoekers hebben onderzocht hoe politici en burgers de media evalueren⁵. In ons onderzoek gaan we echter na hoe journalisten *zelf* naar het nieuws kijken. We vroegen hen om zowel hun eigen medium als de Vlaamse nieuwsmedia in het algemeen te beoordelen op vier criteria: of ze onpartijdig berichten, feiten van meningen scheiden, en tot slot, of de eigen mening van journalisten doorschemert in de berichtgeving.

In **Grafiek 4** tonen we de evaluatie die journalisten maken van hun eigen medium (in het rood) en van de Vlaamse media in het algemeen (in het grijs). Wat meteen opvalt, is dat journalisten het nieuwsmedium waarvoor ze zelf werken als minder partijdig beoordelen; de meeste journalisten vinden dat hun medium onpartijdig bericht (90%) en feiten van meningen scheidt (94%), terwijl die percentages een stuk lager liggen wanneer ze de Vlaamse media moeten beoordelen –respectievelijk 52 procent, en 55 procent. Tot slot zien we dat journalisten minder het gevoel hebben dat ze hun eigen mening laten doorschemeren in hun berichtgeving dan dat in andere Vlaamse media het geval is (66% versus 40%).

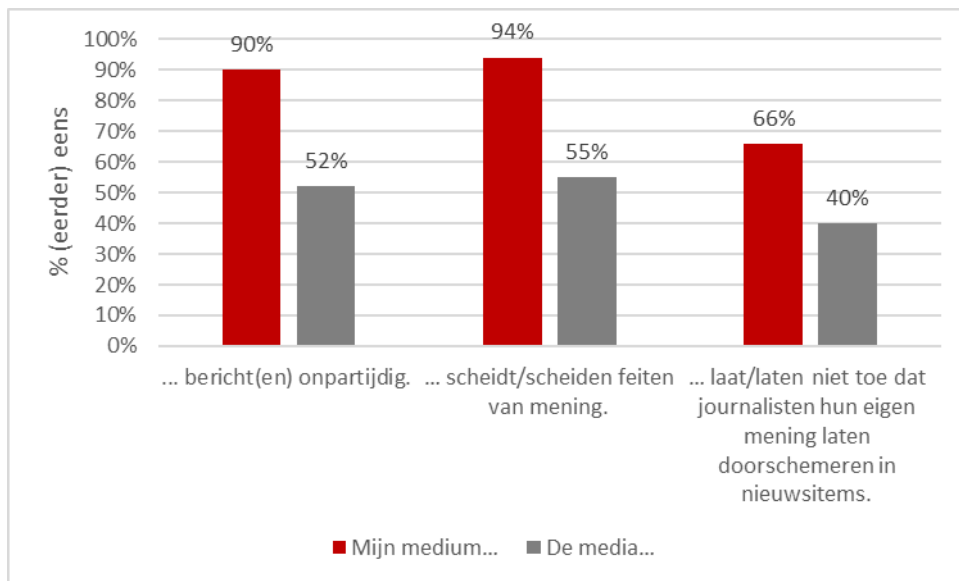
Los van de verschillen in de beoordeling tussen hun eigen medium en de Vlaamse media, lijken de meeste journalisten ervan overtuigd te zijn dat media onpartijdig berichten en feiten van meningen scheiden. Hetzelfde geldt voor het objectief berichten over de realiteit; journalisten geloven dat ze feiten van meningen scheiden, maar zijn er zich van bewust dat hun mening toch kan doorschemeren in hun berichtgeving.

³ <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022/belgium>.

⁴ zie: De Mulder, A., & Paulussen, S. (2021). Mediakritiek of anti-journalistiek? Hoe Vlaamse politici op Twitter media bekritisieren. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 49(3).

⁵ Voor een studie naar de percepties van partijdigheid bij politici, zie: Soontjens, K., Van Remoortere, A., & Walgrave, S. (2021). The hostile media: Politicians' perceptions of coverage bias. *West European Politics*, 44(4), 991-1002. Voor een studie naar de percepties van partijdigheid bij burgers, zie Hansen, G. J., & Kim, H. (2011). Is the media biased against me? A meta-analysis of the hostile media effect research. *Communication Research Reports*, 28(2), 169-179.

Grafiek 4. Beoordeling van journalisten van hun eigen medium, en van de Vlaamse media (N=143)

Politieke journalisten en hun relatie met de publieke opinie

Voor politieke journalisten is het belangrijk om een inzicht te hebben van de publieke opinie over de onderwerpen waarover ze berichten. Op deze manier kunnen ze dan het belang van een onderwerp duiden of ervoor zorgen dat ze een reflectie bieden van wat burgers denken over een onderwerp in hun berichtgeving. Journalisten kunnen zichzelf informeren over de opinies van het publiek via verschillende kanalen. De laatste jaren zien we een steeds grotere impact van sociale media op journalisten, waarbij bijvoorbeeld wordt bericht over 'de mening van de Vlaming' op sociale media (bijv. "Twitter is boos")⁶.

Wij vroegen daarom aan Vlaamse politiek journalisten welke bronnen ze gebruiken om zich anno 2022 te informeren over de publieke opinie. Zijn het nog vooral traditionele bronnen zoals opiniepeilingen en direct contact met burgers, of nemen sociale media een steeds belangrijkere plaats in als informatiebron? We stelden exact dezelfde vraag aan een vergelijkbare groep politieke journalisten in 2018, waardoor we kunnen kijken of er verschillen zijn doorheen deze periode.

Tabel 1 geeft weer in welke mate journalisten verschillende bronnen als relevant beoordelen om de publieke opinie in te schatten – een score van 1 wordt gegeven aan de minst belangrijke bron, 10 impliceert de belangrijkste bron om de publieke opinie te leren kennen. Over het algemeen is het patroon tussen 2022 en 2018 vrij gelijkaardig. Er zijn wel een aantal interessante (doch subtiele) verschillen. Daar waar direct contact met burgers de belangrijkste bron van publieke opinie was in 2018, staat dit in 2022 nog slechts op plaats vijf. Interessant is ook de evolutie van sociale media, die van de vierde naar de tweede plaats verhuizen. Het lijkt dus alsof sociale media ander direct contact met burgers hebben vervangen als informatiebron voor journalisten over wat burgers denken. Ook andere traditionele media en contacten met politici en belangengroepen zijn belangrijke bronnen van informatie over de publieke opinie in beide bevragingen.

⁶ Beckers, K., & Harder, R. A. (2016). "Twitter Just Exploded" Social media as alternative vox pop. *Digital Journalism*, 4(7), 910-920.

Tabel 1. Ranking van de verschillende bronnen van publieke opinie (hogere score is hogere ranking)

2018		2022	
1. Contact met burgers	6.1	1. Andere traditionele media	6.6
2. Andere traditionele media	5.9	2. Berichten op sociale media	6.0
3. Informatie van belangengroepen	5.3	3. Informatie van belangengroepen	5.5
4. Berichten op sociale media	5.1	4. Contact met politici	5.3
5. Contact met politici	4.9	5. Contact met burgers	5.2
6. Contact met kennissen	4.8	6. Contact met kennissen	4.4
7. Extern opinieonderzoek	3.8	7. Intern opinieonderzoek	3.5
8. Intern opinieonderzoek	3.8	8. Contact met andere journalisten	3.3
9. Contact met andere journalisten	3.3	9. Extern opinieonderzoek	3.0
10. Web analytics	2.1	10. Web analytics	2.3

Gewone burgers, zowel door middel van direct contact als via sociale media, lijken dus belangrijke bronnen voor journalisten. Interactie tussen journalisten en het publiek kunnen een belangrijke manier zijn om wederzijds vertrouwen op te bouwen, door conversaties te hebben en vragen te beantwoorden kunnen journalisten percepties van transparantie vergroten en zaken verduidelijken. Bovendien is het een manier om feedback te krijgen op hun werk en een inzicht te krijgen in de onderwerpen die hun publiek bezighoudt. Maar hoe vaak interageren journalisten met hun publiek? **Tabel 2** toont hoe vaak journalisten zelf aangeven in directe communicatie te treden met hun publiek. Het blijkt dat er regelmatig contact is tussen burgers en journalisten. Journalisten geven aan vaak op rechtstreekse vragen of emails te antwoorden. Slechts 29 procent zegt ook te reageren op sociale mediaberichten (hier moet worden opgemerkt dat een deel van de ondervraagde journalisten waarschijnlijk slechts beperkt aanwezig zijn op sociale media). Bijna de helft geeft aan vaak één-op-één-interacties met het publiek te hebben. Wanneer we verder vroegen naar de aard van die contacten gaf slechts 34 procent aan dat interacties van het publiek vaak positief zijn. Dit betekent dus dat de meerderheid van de interacties tussen journalisten en het publiek eerder als negatief worden ervaren.

Tabel 2. Aandeel van de journalisten die het eens zijn met stellingen over interactie met het publiek.

Ik reageer op e-mails van lezers/kijkers/luisteraars.	83%
Als een lezer/kijker/luisteraar me rechtstreeks een vraag stelt, reageer ik.	73%
Ik heb vaak één-op-één-interacties met lezers/kijkers/luisteraars.	45%
Ik reageer op sociale-mediaberichten (zoals tweets) van lezers/kijkers/luisteraars	29%

Hedendaagse uitdagingen voor journalisten

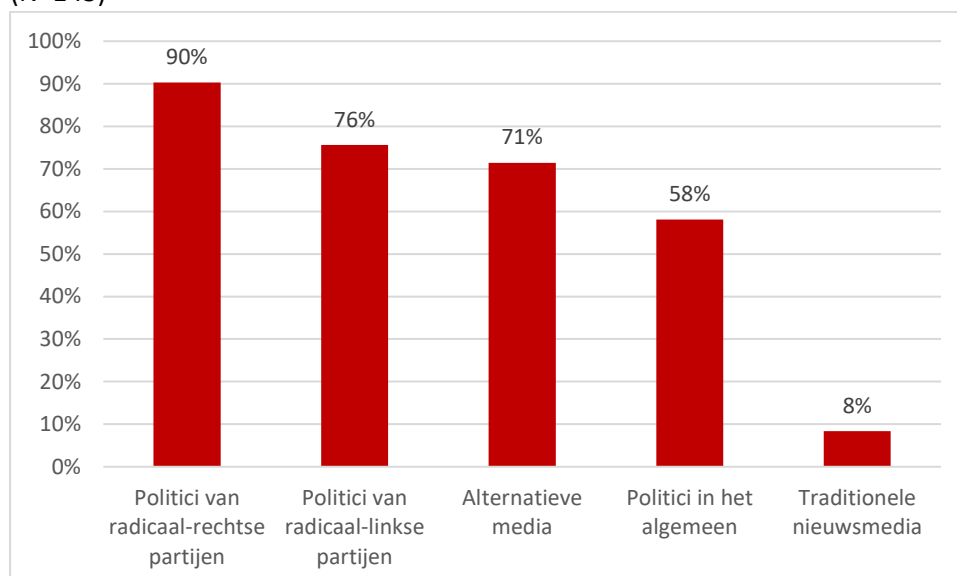
Desinformatie

Een onderwerp dat de laatste jaren veel aandacht kreeg in maatschappelijke discussies was de verspreiding van *desinformatie*, ook wel eens 'fake news' of nepnieuws genoemd. In de meest recente Eurobarometer (juli 2022), een opiniepeiling van de Europese commissie bij representatieve steekproeven van Europese burgers, dacht ruim een vierde van de respondenten (28%) dat zij in de afgelopen zeven dagen vaak of heel vaak aan desinformatie en nepnieuws blootgesteld waren. We vroegen daarom aan onze journalisten naar de mate waarin zij vonden dat bepaalde media of actoren bijdragen aan de verspreiding van desinformatie en nepnieuws (waarbij we niet specificieerden of deze verspreiding al dan niet bewust gebeurde).

In **Grafiek 5** worden de percentages weergegeven van de journalisten die aangaven het eens te zijn met de stelling dat een bepaalde actor bijdraagt aan de verspreiding van nepnieuws (een beetje eens - helemaal eens). Opvallend is dat de journalisten vinden dat traditionele media zelf nauwelijks bijdragen aan de verspreiding van nepnieuws. Het zijn vooral alternatieve mediaplatformen die worden gezien als de grote boosdoener wanneer het aankomt op nepnieuws (71% van de journalisten eens). Qua politieke actoren vindt een kleine zestig procent van de journalisten dat politici in het algemeen bijdragen aan de verspreiding van nepnieuws; maar het zijn toch vooral politici van extreme partijen (zowels aan de linker-als de rechterzijde van het politieke spectrum) die worden gezien als de grote verspreiders.

Wanneer we wat dieper ingaan op de rol die de eigen ideologie van de journalisten speelt in wie ze denken dat de schuldigen zijn voor het verspreiden van nepnieuws, vinden we dat meer rechtse journalisten minder vaak politici van radicaal-rechtse partijen beschuldigen, en vaker extreem-links als de oorzaak aanduiden. Voor de andere actoren is er geen verschil op basis van de eigen politieke voorkeur van de journalisten.

Grafiek 5. Perceptie journalisten van welke actoren bijdragen aan de verspreiding van desinformatie (N=143)

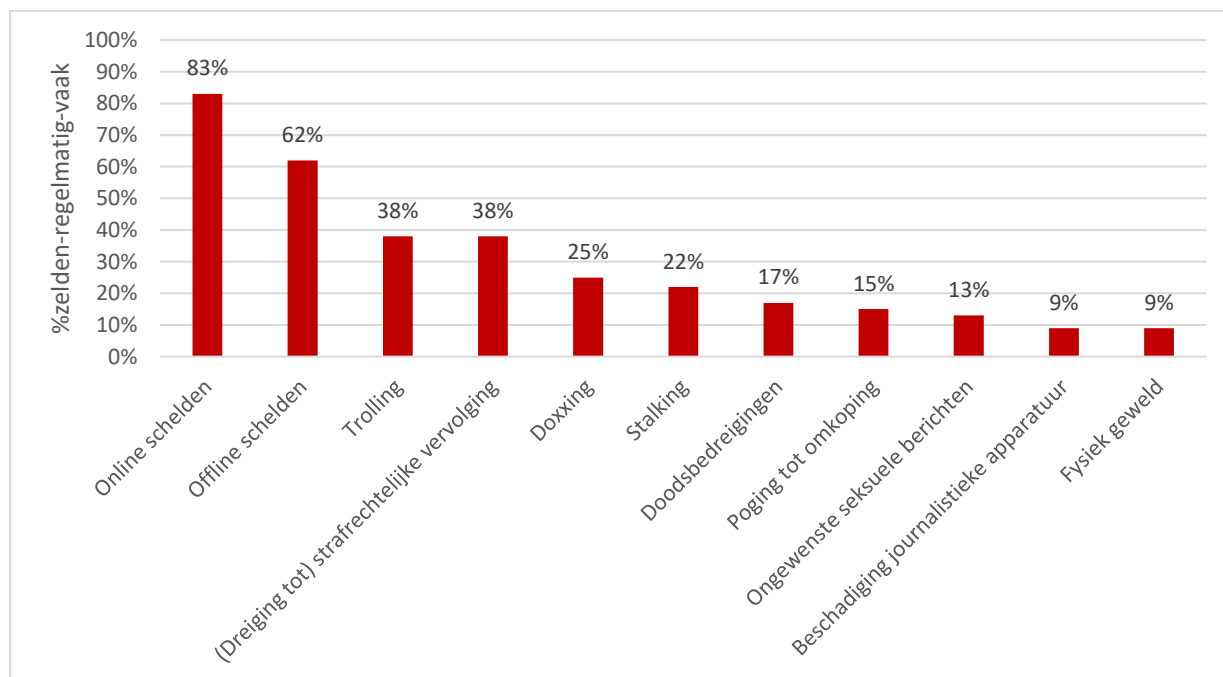

(Online) intimidatie

(Online) bedreigingen en agressie ten aanzien van journalisten zijn wereldwijd schering en inslag. De laatste jaren niet enkel in (semi)autoritaire regimes, maar ook steeds vaker in westerse democratieën. Onderzoek van onder meer Persveilig⁷ toonde reeds aan hoe (vrouwelijke) journalisten in Nederland agressief worden bejegend en daarmee in hun werk worden belemmerd. Ook de Vlaamse journalistiek blijft niet gespaard, zo blijkt uit de meldingen die de Vlaamse Vereniging voor Journalisten in 2022 binnenkreeg via het Meldpunt Agressie tegen Journalisten⁸. Dat is ernstig aangezien de journalistiek niet enkel een belangrijke maatschappelijke rol vervult maar ook cruciaal is voor het functioneren van onze democratische rechtstaat. De journalistiek moet bijgevolg vrij en open kunnen opereren wil ze die rol kunnen blijven waarborgen. Onlangs nog zakte ons land 12 plaatsen op de wereldranglijst van de persvrijheid en strandde daarmee op plaats 23, na onder meer landen als Jamaica en Namibië. Intimidatie en geweld is daar een oorzaak van, luidde het rapport van Reporters zonder Grenzen. Met onze survey willen we daarom de aard en de omvang van (online) agressie, de verantwoordelijken voor die agressie en de manier waarop politieke journalisten dit in Vlaanderen ervaren in kaart brengen.

In **Grafiek 6** gaan we allereerst in op de aard en omvang van intimidatie. Agressie lijkt voorsnag hoofdzakelijk verbaal voor te komen volgens onze survey. Zo werd ruim de helft van de journalisten ooit al online of offline uitgescholden. Bij ruim een kwart van de journalisten gebeurt dat online schelden zelfs op regelmatige basis. Vooral de laagdrempeligheid en anonimiteit van sociale media lijken die haat en bedreigingen verder te kanaliseren. Ruwweg 38 procent van de journalisten werd ooit systematisch lastiggevallen door anonieme accounts, in 22 procent van de gevallen spreekt de journalist zelfs over stalking. Dat gaat ver, van doxxing (verspreiden van persoonlijke gegevens online) tot doodsbedreigingen toe. 17 procent van de journalisten werd er ooit slachtoffer van.

Grafiek 6. Vormen van intimidatie (N=143)

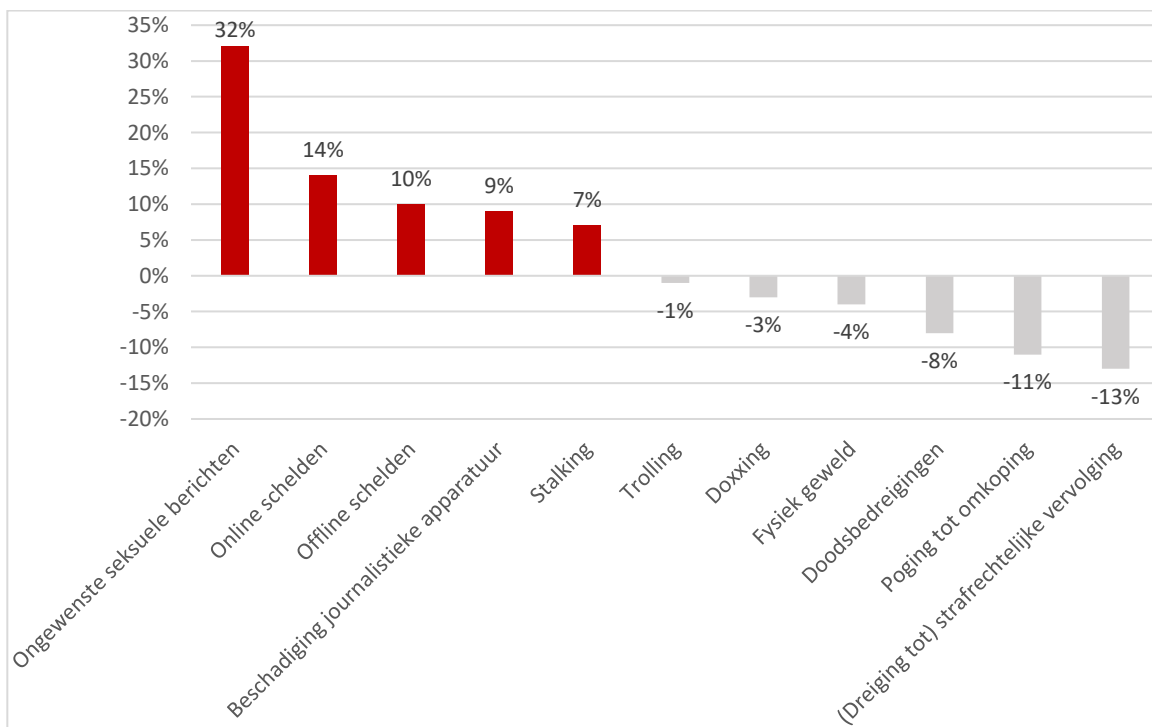
⁷ <https://next.prdn.nl/prodynamic-persveilig-prod/public/Vrouwelijke-journalisten-en-veiligheid-def.pdf>

⁸ <https://journalist.be/2023/03/vvj-meldpunt-agressie-tegen-journalisten-voorlopige-stand-van-zaken-in-2022>

Fysieke agressie en bedreiging zijn zeldzamer. Toch manen de resultaten aan tot alertheid, gezien verbale agressie ook de stap tot een offline vervolg (of de dreiging ermee) kan verkleinen. Bijna 1 op 10 journalisten meldde dat ze ooit fysiek belaagd (geslagen, geschopt of bespuugd) werden of dat hun journalistieke apparatuur beschadigd werd tijdens het uitvoeren van hun werk. Tot slot werd 1 op 4 journalisten ooit al juridisch afgedreigd en poogde men in 15 procent van de gevallen de journalist om te kopen. Dergelijke dreigementen ondermijnen de democratische rol van de journalist, omdat die vormen van agressie erop uit zijn journalisten het zwijgen op te leggen en zo de vrije informatiecirculatie belemmeren.

Onderzoek heeft uitgewezen dat voornamelijk vrouwelijke journalisten het zwaar te verduren hebben en vooral op hun "vrouw zijn" worden aangepakt. Uit **Grafiek 7** kunnen de verschillen tussen vrouwelijke (rode balken) en mannelijke journalisten (grijze balken) afgeleid worden. Zo worden vrouwelijke journalisten onder meer vaker geconfronteerd met online en offline scheldpartijen dan hun mannelijke collega's. Mannelijke journalisten krijgen dan weer vaker te maken met fysiek geweld, doodsb bedreigingen en (dreiging met) strafrechtelijke vervolging. De verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten en die van journalisten met een andere genderidentiteit zijn echter niet significant, met uitzondering van een specifieke vorm van agressie. Een aanzienlijk groter percentage vrouwelijke journalisten (37%) heeft ooit ongewenste seksuele berichten ontvangen tegenover hun mannelijke collega's (5%).

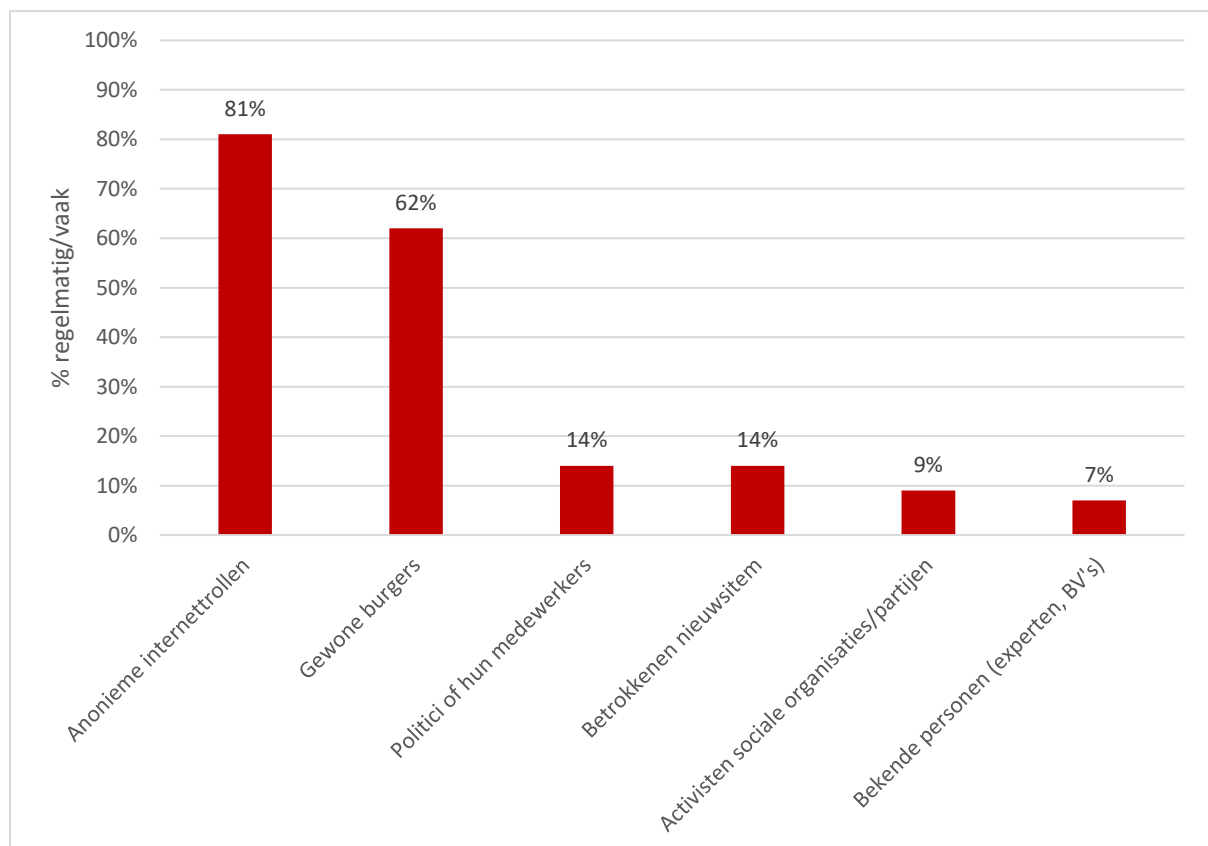
Grafiek 7. Verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten

In **Grafiek 8** tonen we uit welke hoek die agressie voornamelijk vandaan komt. We stelden deze vraag enkel aan respondenten die aangaven vaak of regelmatig te maken hebben met online schelden, trolling, ongewenste seksuele berichten, doxing & doodsbedreigingen. Hoewel vaak beweerd wordt dat politici aan de basis van dat anti-journalistiek sentiment liggen, lijkt de agressie ten aanzien van politieke journalisten in mindere mate rechtstreeks van henzelf of hun medewerkers (14%) of van activisten van sociale organisaties en partijen (9%) uit te gaan. Toch mag het aandeel van politici in de verharding van het maatschappelijk debat niet onderschat worden, aldus deze journalist: *“Op sociale media ben ik door een minister persoonlijk aangepakt in een speciale Facebookpost over mijn artikel waarin de ene onwaarheid na de andere werd verteld. Zelfs als je sterk staat is het moeilijk om je daardoor niet te laten intimideren, te meer omdat je je amper kan verweren tegen een minister met ruim 100.000 volgers op sociale media en een achterban die haast alles klakkeloos overneemt.”*

De journalist in kwestie verwijst daarbij expliciet naar het grote bereik en de achterban van de politicus die als een soort verlengstuk lijkt te fungeren. Uit onze resultaten blijkt dat journalisten online voornamelijk lastiggevallen worden door anonieme internetaccounts (81%) en gewone burgers (62%). Mogelijkerwijs werkt de toon of de retoriek van bepaalde politici daarbij als een katalysator voor meer verbale agressie van de achterban die in de richting van journalisten geuit wordt.

Grafiek 8. Actoren verantwoordelijk voor intimidatie volgens journalisten (N=43)

In **Tabel 3** wordt vervolgens de mogelijk nefaste invloed die dergelijke online agressie heeft op de manier waarop journalisten hun werk uitoefenen besproken. Online agressie lijkt niet meteen te leiden tot een zogenaamd *chilling effect*, betekenende dat journalisten zich laten ontmoedigen om over bepaalde kwesties of personen te berichten terwijl ze vanuit hun journalistieke opvatting vinden dat ze dat wel zouden moeten doen. Zo schrijft ongeveer 5 procent minder over controversiële thema's (5%) of minder kritisch te zijn over bepaalde personen of onderwerpen omwille van de online intimidatie die zij ervaren (2%). Toch erkent 76 procent van de journalisten aan een vorm van zelfcensuur te doen en zich als gevolg van die agressie minder uit te spreken op sociale media.

Er lijken wel sterkere effecten te ontwaren op de geestelijke gezondheid van journalisten. Een aanzienlijk deel van de journalisten (62%) heeft stressklachten en voelt zich neerslachtig (12%) ten gevolge van de online agressie die hen te beurt valt. In 7% van de gevallen ontnemt het ook het algehele werkplezier van de journalist waardoor die zelf overweegt te stoppen met het vak. Deze anonieme toelichting onderschrijft dat: *“Het beroep van journalist vind ik daardoor de laatste jaren (en ik ben eigenlijk nog jong) minder aantrekkelijk geworden. Het blijft mijn passie, maar het zijn geen fijne tijden om journalist te zijn gezien de sterke verharding en polarisering binnen de samenleving.”* Bij wijze van zelfbescherming lijken journalisten daarom vaak commentaren van lezers op hun publicaties te vermijden (40%) en niet langer in contact te treden met datzelfde publiek via sociale media of andere kanalen (64%).

Tabel 3. Effecten van online intimidatie (N=42)

Ik spreek mij minder uit op sociale media over bepaalde thema's	76%
Ik treed minder of niet meer in contact met het publiek via sociale media of andere kanalen.	64%
Het bezorgt me stress	62%
Ik vermijd commentaren van lezers op mijn publicaties	40%
Het beïnvloedt mijn mening over het publiek negatief	40%
Het maakt me neerslachtig	12%
Ik overweeg erdoor te stoppen met journalistiek	7%
Ik schrijf minder over gevoelige of controversiële thema's	5%
Ik schrijf minder kritisch over bepaalde personen of onderwerpen.	2%

Samenvatting van de belangrijkste resultaten

- Journalisten plaatsen zichzelf centrum-links op een ideologische schaal, het medium waarvoor ze werken plaatsen ze pal in het centrum, terwijl ze de ideologie van hun nieuwsconsumenten eerder centrumrechts beoordelen.
- Journalisten vinden dat hun medium onpartijdig bericht en feiten van meningen scheidt. Ze zijn echter strenger voor andere media; slechts de helft van de respondenten vindt dat de media in het algemeen onpartijdig berichten en feiten en mening scheiden.
- Een vergelijking tussen 2018 en 2022 toont aan dat journalisten nog steeds vertrouwen op traditionele media en politieke contacten om inzicht te krijgen in de publieke opinie, maar dat sociale media een steeds belangrijkere informatiebron worden. Het is met name persoonlijk contact met burgers dat vervangen lijkt te worden door sociale media.
- Journalisten hebben regelmatig contact met hun publiek, vooral via traditionele kanalen. Slechts 29 procent van de ondervraagde journalisten reageert vaak op sociale mediaberichten en de meerderheid van de interacties tussen journalisten en het publiek zijn eerder negatief.
- Ondanks het feit dat journalisten sociale media als een belangrijkere bron van publieke opinie beschouwen, zien ze sociale media ook als een bedreiging. De verspreiding van desinformatie en nepnieuws is de laatste jaren een belangrijke uitdaging voor nieuwsmedia. Journalisten vinden dat vooral politici van extreme partijen bijdragen aan de verspreiding van nepnieuws, terwijl traditionele media hierin volgens hen nauwelijks een rol spelen.
- De laagdrempeligheid en anonimiteit van sociale media brengen nog andere uitdagingen met zich mee. Een aanzienlijk deel van de Vlaamse politieke journalisten tijdens het werk wel eens te maken heeft gehad met intimidatie, bedreiging of agressie. Met name verbale agressie (online en offline schelden) komt veelvuldig voor.
- Vrouwelijke journalisten lijken vaker te maken hebben met scheldpartijen (voornamelijk online) en krijgen significant vaker ongewenste seksuele berichten toegestuurd. Ons onderzoek richt zich echter uitsluitend op politieke journalisten, waardoor de aard en de omvang en de omvang van het probleem mogelijk verschilt ten aanzien van de algehele beroepsgroep.
- Wanneer we inzoomen op online agressie, lijkt die voornamelijk uit te gaan van gewone burgers en anonieme internetprofielen, mogelijk aangevuurd door de anti-journalistieke retoriek die sommige politici hanteren. Een minderheid geeft aan dat de intimidatie een invloed heeft op het werk dat ze uitoefenen in termen van de onderwerpen waarover ze berichten. Een meerderheid geeft wel aan dat de agressie hun mentale gezondheid en stressniveau negatief beïnvloedt.

Contact

Wenst u meer informatie over deze Nieuwsmonitor, neem dan contact op met de auteurs van dit rapport: Kenza Lamot (k.lamot@vu.nl), Karolin Soontjens (Karolin.Soontjens@uantwerpen.be) en Kathleen Beckers (k.a.e.beckers@uva.nl). Data van het Elektronisch Nieuwsarchief kan u raadplegen op www.nieuwsarchief.be. Alle Nieuwsmonitors vindt u eveneens op de website.